

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 16 ja 22 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 16 ja 22 §:n muuttamisesta (HE 15/2021 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Mirka-Tuulia Kuoksa, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm, sisäministeriö
- ylitarkastaja Outi Leinonen, sisäministeriö
- kehityspäällikkö Nelly Rontti, Liikenne- ja viestintävirasto
- johtava asiantuntija Jari Jalava, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- infektioylilääkäri, tartuntataudeista vastaava ylilääkäri Asko Järvinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- lakimies Jean-Tibor IsoMauno, Suomen Kuntaliitto
- johtajaylilääkäri Marja-Liisa Mäntymaa, Kymsote – Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä
- professori Olli Mäenpää
- professori Janne Salminen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- Tulli
- VR-Yhtymä Oy
- Finnair Oyj

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

- Linja-autoliitto
- Suomen Varustamot ry
- Suomen Taksiliitto ry
- yliopistonlehtori, HTT, YTM, ÖTM, julkisoikeuden dosentti Matti Muukkonen

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Aluehallintoviraston toimivalta päättää pakollisesta terveystarkastuksesta (16 §:n 1 momentti)

Hallituksen esityksessä tartuntatautilain 16 §:ään (hallituksen esityksen 16 §:n 1 momentti) ehdotetaan lisättäväksi täsmennys, jonka mukaan aluehallintoviraston päätös 14 tai 15 §:n mukaiseen terveystarkastukseen osallistumisen pakollisuudesta voi kohdistua sekä yksittäiseen että useaan henkilöön.

Tartuntatautilain voimassa olevan 16 §:n mukaan aluehallintovirastolla on toimivalta päättää, että terveystarkastukseen osallistuminen on pakollista, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämätöntä. Aluehallintovirasto voi siten päättää, että terveystarkastus on pakollinen kunnan järjestäessä 14 §:n nojalla terveystarkastuksia tartuntatautien ehkäisemiseksi. Samoin aluehallintovirasto voi päättää, että terveystarkastus on pakollinen, jos aluehallintovirasto 15 §:n nojalla määrää järjestettäväksi toimialueensa jollakin paikkakunnalla tai tietyssä työpaikassa, laitoksessa, kulkuneuvossa tai vastaavassa paikassa oleskeleville terveystarkastuksen yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetty tartuntatautilain voimassa olevat 14–16 § mahdollistavat pakollisen terveystarkastuksen kohdistettavaksi kaikkiin säännösten kohteena oleviin terveystarkastukseen osallistuviin ja siis myös useisiin henkilöihin. Erityisen selvästi tämä käy asiantuntijalausuntojen mukaan ilmi siitä, että terveystarkastus voidaan 15 §:n nojalla kohdistaa henkilöihin, jotka oleskelevat tietyllä paikkakunnalla tai tietyssä paikassa. Vastaavasti 14 § ei rajoita kunnan järjestämistoimivallan ulottumista vain yksilöllisiin terveystarkastuksiin. Tartuntatautilain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei myöskään rajoiteta pakolliseen terveystarkastukseen 16 §:n nojalla määrättäviä eikä edellytetä yksilökohtaista harkintaa aluehallintoviraston päätöksenteon perusteena (HE 13/2016 vp). Toisaalta Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston yhteisessä asiantuntijalausunnossa on tuotu esiin myös se tulkinta, ettei tartuntatautilain 16 § mahdollista nyky muodossaan päätöstä useaan henkilöön kohdistuvasta pakollisesta terveystarkastuksesta.

Hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu esiin, että voimassa olevan 16 §:n sanamuoto viittaa siihen, että tämä toimivalta on aluehallintovirastoilla jo nykyisen 16 §:n nojalla. Perustelujen mukaan aluehallintovirastot eivät ole kuitenkaan käyttäneet tätä tartuntatautilaissa säädettyä toimivaltaansa, vaikka covid-19-tartuntataudin leviäminen on maassamme kiihtynyt.

Asiantuntijakuulemisessa saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että pakollista terveystarkastusta koskeva päätös voi voimassa olevan lain 16 §:n nojalla kohdistua yksittäiseen tai useaan henkilöön, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi epäillyn tartuntatauti-

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

din leviämisen ehkäisemiseksi välttämätöntä. Valiokunta puoltaa ilmenneiden tulkintaongelmien vuoksi lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin hyväksymistä sääntelyn selkeyttämiseksi hallituksen esityksen mukaisessa muodossa.

Aluehallintoviraston toimivallan sisällöstä

Hallintovaliokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluu kohdentaa päätöksensä torjuntatoimien kohteena olevan yleisvaarallisen tartuntataudin mukaan tilanteessa, jossa terveystarkastus on kyseisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämätön. Lakiehdotuksen 16 § sääntelee erilaisia lainsoveltamistilanteita ja eri yleisvaarallisten tartuntatautiin torjuntaa, ei siis yksinomaan akuuttia covid-19-tartuntataudin leviämisen torjuntaa. Tartuntatautilain 16 §:n pakollista terveystarkastusta koskeva sääntely mahdollistaa pakolliset terveystarkastukset esimerkiksi kouluissa, työpaikoilla, laitoksissa tai tietyissä kulkuneuvoissa oleskeleville. Valiokunta tähdentää, että aluehallintoviraston päätösestä tulee selkeästi käydä ilmi päätöksen sisällöllinen ja ajallinen kohdentaminen mukaan lukien, ketä tai keitä päätös koskee.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan siihen, että pakollinen kohdennettu terveystarkastus voidaan määrätä esimerkiksi lentoasemalla oleskeleville. Jos altistumistilanteen voidaan olettaa tapahtuneen tietyissä matkustajien lähtömaissa, valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että aluehallintoviraston päätös voidaan kohdentaa näistä tietyistä maista lentoasemalle saapuviin henkilöihin. Jos altistumistilanteen voidaan olettaa puolestaan tapahtuneen lentoasemalla siinä laajuudessa, että altistuminen on voinut ulottua kaikkiin lentoasemalla oleskelleisiin, voidaan aluehallintoviraston päätös vastaavasti kohdentaa kaikkiin lentoasemalla oleskeleviin riippumatta siitä, ovatko he matkustajia tai muita lentoasemalla oleskeleviä. Sen sijaan, jos altistuminen on voinut tapahtua esimerkiksi jossakin tietyssä lentoaseman osassa ilman laajempaa altistumisvaaraa, pakollisten terveystarkastusten kohdistaminen kaikkiin lentoasemalla oleviin ei lähtökohtaisesti täytä välttämättömyyedellytystä.

Aluehallintoviraston päätös pakollisesta terveystarkastuksesta voi kohdistua myös esimerkiksi tietyllä ajanjaksolla tietystä maasta tiettyyn satamaan saapuvilla laivoilla matkustaviin henkilöihin silloin, kun se on välttämätöntä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Tällaisessa tapauksessa päätöksellä voitaisiin esimerkiksi määrätä, että Tallinnasta Helsinkiin saapuvilla laivoilla matkustavien henkilöiden tulee osallistua Helsingin satamassa järjestettävään pakolliseen terveystarkastukseen yleisvaarallisen covid-19-tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi päätöksen antamispäivästä seuraavien seitsemän vuorokauden aikana. Päätöksessä voitaisiin tarvittaessa yksilöidä kyseiset laivat.

Hallintovaliokunta toteaa, että tartuntatautilain 16 §:n mukainen pakollinen terveystarkastus ei ole rajattu ainoastaan 15 §:n mukaisiin terveystarkastuksiin, vaan se kattaa myös 14 §:ssä tarkoitettujen kunnan järjestämät yleiset terveystarkastukset tartuntatautiin leviämisen estämiseksi. Kunnan 14 §:n nojalla järjestämät terveystarkastukset tartuntatautiin leviämisen ehkäisemiseksi perustuvat vapaaehtoisuuteen, ellei niitä aluehallintoviraston päätöksellä ole määrätty pakollisiksi. Silloin kun lain 16 §:n mukaisen pakollisen terveystarkastuksen perusteena on 14 §:n mukainen kunnan järjestämä yleinen terveystarkastus, ei päätös edellytä kohdentamista 15 §:ssä vaaditulla tavalla.

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

Tartuntatautilain 14 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen (HE 13/2016 vp) mukaan kunnan järjestämien terveystarkastusten kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi suuren tartuntatautiriskin maista tulevat opiskelijat ja muut henkilöt, joiden rokotussuoja on puutteellinen tai joiden voidaan perustellusti epäillä kantavan tai sairastavan helposti leviävää, muulle väestölle terveysriskin aiheuttavaa vakavaa tartuntatautia, kuten tuberkuloosia. Aluehallintovirasto voi tällöin määrätä 16 §:n nojalla kunnan järjestämän terveystarkastuksen pakolliseksi. Hallintovaliokunta korostaa, että kaikissa 16 §:n soveltamistilanteissa tulee täyttyä välttämättömyyshedellytys. Aluehallintoviraston päätöksen tulee myös olla oikeasuhtainen, toteuttamiskelpoinen ja riittävän tarkkarajainen sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Kuntien ja sairaanhoitopiirien mahdollisuudet pakollisten terveystarkastusten järjestämiseen tulisi myös ottaa huomioon.

Aluehallintoviraston päätös annetaan tiedoksi yleistiedoksiantona, ja päätökseen voidaan hakea muutosta kunkin aluehallintoviraston päätoimipaikan sijaintikunnan mukaisessa hallinto-oikeudessa. Päätös voidaan panna täytäntöön heti muutoksenhausta huolimatta.

Aluehallintoviraston määräämän pakollisen terveystarkastuksen järjestäminen

Kuntien tehtävänä on huolehtia pakollisten terveystarkastusten järjestämisestä. Tärkeää on, että käytännön soveltamisessa aluehallintovirasto ja sen toimialueen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät ja kunnat tekevät keskenään yhteistyötä tartuntatautien torjunnassa. Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota myös erityisvastuualueiden sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntemuksen hyödyntämiseen. Tiiviillä yhteistyöllä ja asiantuntemuksen hyödyntämisellä aluehallintovirastolla on edellytykset reagoida oikea-aikaisesti tekemällä 16 §:n mukaisia pakollisia terveystarkastuksia koskevia päätöksiä.

Terveystarkastuksen sisältö riippuu saadun selvityksen perusteella terveystarkastusta tekevä terveydenhuollon ammattihenkilön arviosta. Terveydenhuollon ammattihenkilön tulee saadun selvityksen mukaan arvioida covid-19-testauksen tarve haastattelussa esille tulevien seikkojen ja esimerkiksi matkustajan esittämien asiakirjojen perusteella. Terveystarkastukseen voi sisältyä covid-19-testi silloin, kun se katsotaan tarpeelliseksi. Testaus ei välttämättä olisi tarpeellista silloin, kun terveystarkastukseen tulevalle henkilöllä olisi esittää luotettava todistus ennakkoon otetusta negatiivisesta testituloksesta tai sairastetusta, mutta parantuneesta covid-19-tartuntataudista. Vaikka henkilöllä olisi tällainen todistus, mutta hänellä esimerkiksi olisi hengitystieinfektio-oireita, voisi covid-19-testin tekeminen silti olla aiheellista. Terveydenhuollon ammattihenkilö arvioisi, onko tarvetta muille toimenpiteille tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi, kuten karanteeni- tai eristyspäätöksille. Päätöksen karanteeniin asettamisesta tai eristämisestä tekisi tartuntataudeista vastaava lääkäri. Terveystarkastuksen jälkeen henkilölle annettaisiin ohjeet esimerkiksi siitä, miten hänen tulee toimia testituloksen valmistumiseen saakka.

Pakolliseen terveystarkastukseen liittyvästä tutkimuksesta kieltäytyminen ja rangaistussäännös

Tartuntatautilain 88 §:n mukaan rangaistus terveydensuojelurikkomuksesta säädetään rikoslain 44 luvun 2 §:ssä, jonka mukaan tartuntatautilain 16 §:ssä tarkoitetun pakollista terveystarkastusta koskevan yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi asetetun velvollisuuden rikkomisesta on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ei ole täysin yksiselitteistä, koskeeko rangaistavuus ai-noastaan terveystarkastukseen osallistumisen laiminlyöntiä vai myös siihen liittyvistä toimenpi-teistä kieltäytymistä. Rikoslain säännöstä koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ran-gaistavaa voisi olla vain yleisvaarallisia tartuntatauteja koskevien säännösten tai päätösten rikko-minen. Henkilöä voitaisiin perustelujen mukaan rangaista esimerkiksi silloin, jos hän ei saapuisi pakolliseen terveystarkastukseen tai pakolliseen rokotukseen. Säännöksen sanamuodon mukaan osallistumisen laiminlyönnin lisäksi myös pakollisiin terveystarkastuksiin liittyvien tutkimusten laiminlyöminen voisi mahdollisesti olla rangaistavaa: "rikkoo pakollista terveystarkastusta kos-kevassa yleisessä tai yksittäistapausta koskevassa päätöksessä yleisvaarallisen tartuntataudin le-viämisen estämiseksi asetettua velvollisuutta".

Mikäli rikoslaissa säädetyn seuraamuksen voisi välttää vain saapumalla paikalle sinne, missä pa-kollinen terveystarkastus järjestetään, ei kyseisellä säännöksellä voida katsoa olevan juurikaan merkitystä tartuntatautien torjumisen kannalta. Saapuminen terveystarkastukseen ei itsessään eh-käise tartuntojen leviämistä, vaan leviämistä ehkäistään terveystarkastuksessa esille tulleiden tie-tojen ja havaintojen perusteella.

Tartuntatautilain 16 §:n mukaan pakolliseksi on määrätty nimenomaan osallistuminen terveystar-kastukseen. Terveystarkastukseen osallistuminen edellyttää valiokunnan mielestä sitä, että terve-ytarkastus voidaan tosiasiallisesti henkilölle myös suorittaa. Tartuntatautilain 15 §:n mukaan terveystarkastus voi sisältää sellaisia näytteitä ja tutkimuksia, joista ei aiheudu merkittävää hait-taa tutkittavalle. Nykyisessä covid-19-tautitilanteessa pakollinen terveystarkastus sisältää toden-näköisesti myös covid-19-testin. Covid-19-näytteen ottamisesta ei asiantuntijakuulemisen perus-teella aiheudu merkittävää haittaa tutkittavalle.

Lääkärin toimivalta päättää pakollisesta terveystarkastuksesta (16 §:n 2 momentti)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan 16 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti, joka antaa virkasuhte-i-selle kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavalle lääkärille toimivallan tehdä yksit-täistä henkilöä koskevan päätöksen pakollisesta terveystarkastuksesta, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämät-öntä. Tällainen päätös on riippumaton siitä, onko aluehallintovirasto säädettävänä olevan 16 §:n 1 momentin nojalla päättänyt pakollisesta terveystarkastuksesta. Valiokunta katsoo, että säännös täydentää 16 §:n sääntelyä yksilötasolla.

Kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voisi tehdä päätöksen pakollises-ta terveystarkastuksesta esimerkiksi tilanteessa, jossa vastaanotolle muusta tulositystä hakeutu-neella korkean tuberkuloosi-ilmaantuvuuden maasta saapuneella matkustajalla havaitaan tartut-tavaan keuhkotuberkuloosiin sopivia oireita ja potilas kieltäytyy jatkotutkimuksista. Kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voisi tehdä päätöksen pakollisesta terveystar-kastuksesta myös esimerkiksi tilanteessa, jossa vakavan sukupuolitauditartunnan saaneen henki-lön seksikumppani kieltäytyy tutkimuksesta ja hoidosta.

Valiokunnan mielestä 16 §:n 2 momentti on määritelty täsmällisesti. Se perustuu välttämättö-myysedellytykseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen. Pykälän ehdotetun 2 momentin tar-

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

koituksena on suojata ihmisten henkeä ja terveyttä. Hallintovaliokunnalla ei ole huomauttamista lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin osalta.

Tietojenantovelvollisuus (22 §)

Tartuntatautilain 22 §:ään lisättäväksi ehdotetun 1 momentin tarkoituksena on määritellä tietojenantovelvollisuus ja sen sisältö. Tällaisen velvollisuuden perusteiden sääntely on välttämätöntä lailla, koska yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan säädettävä lailla. Hallintovaliokunta katsoo, että ehdotetulle tietojenantovelvollisuudelle on asianmukaiset ja hyväksyttävät perusteet. Tietojenantovelvollisuus kohdistuu henkilöihin, jotka ovat sairastuneet ja joiden perustellusti epäillään sairastuneen yleisvaaralliseen tai valvottavaan tartuntatautiin. Velvollisuuden henkilöllinen kohde on sääntelyn tarkoitus huomioon ottaen asianmukaisesti rajattu.

Asiaa selvittävälle terveydenhuollon ammattihenkilölle annettavat tiedot koskevat säännösehdoituksen mukaan henkilön nimeä, syntymäaikaa tai henkilötunnusta, yhteystietoja, kotikuntaa sekä mahdollista muuta oleskelupaikkaa sekä muita tartuntataudin leviämisen estämiseksi tarvittavia välttämättömiä tietoja. Valiokunta pitää tällaisia tietoja välttämättöminä eikä pidä tietojenantovelvollisuuden laajuutta suhteettomana. Tällaisten tietojen lakiin perustuvalla käsittelyllä on asiantuntijakuulemisen mukaan yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna hyväksyttävänä perusteena yleinen etu ja pandemia sekä kansanterveyteen liittyvä yleinen etu.

Virka-apu

Tartuntatautilain 89 §:n mukaan kunnan tartuntataudeista vastaava toimielin ja kunnan tai sairaanhoitopiiriin tartuntataudeista vastaava lääkäri voivat pyytää tarvittaessa virka-apua poliisilta, pelastusviranomaiselta, Puolustusvoimilta, Rajavartiolaitokselta tai Tullilta. Valiokunta on tartuntatautilain muuttamiseen liittyvässä äskettäin antamassaan lausunnossa HaVL 29/2020 vp käsitellyt niitä puutteita, jotka liittyvät tartuntatautilain virka-apusäätelyyn. Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen kohdalla on noussut esiin tarve Rajavartiolaitoksen virka-apuun pakollisten terveystarkastusten järjestämiseksi.

Rajavartiolaitoksen yleiset rajavartiolakiin (578/2005) perustuvat toimivaltuudet ovat käytettävissä laissa säädetyin edellytyksin kaikissa yksittäisissä virkatehtävissä ja siten myös virka-aputehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa henkilöllisyyden selvittäminen, rajavartiomiehen käskyvalta, turvallisuustarkastus ja voimakeinojen käyttäminen. Sen sijaan tiettyyn tehtävään (esimerkiksi rajavalvonta) tai paikkaan (esimerkiksi rajanylityspaikka) sidotut toimivaltuudet ovat käytettävissä vain kyseisissä tehtävissä tai paikassa.

Terveysturvallisuustoimenpiteisiin liittyvän neuvonnan, pakollisesta terveystarkastuksesta informoinnin ja tarkastukseen ohjaamisen ei ole katsottu edellyttävän erityisiä toimivaltuuksia (HaVL 29/2020 vp). Käytännössä kuitenkin neuvonta on esimerkiksi maantieliikenteessä vaikea toteuttaa, koska kulkuneuvon pysäyttämistä ei ole mahdollista suorittaa sillä tavalla, että toimenpiteen vapaaehtoisuus kävisi ilmi. Rajavartiolaitoksella ei ole tällä hetkellä toimivaltuutta liikenteen ohjaamiseen ja kulkuneuvon pysäyttämiseen virka-aputehtävänä.

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

Ulkorajojen rajanylityspaikoilla Rajavartiolaitoksella ovat rajavartiolain yleisten toimivaltuuksien lisäksi käytettävissä kaikki rajanylityspaikkaan ja rajavalvontaan kytkeytyvät toimivaltuudet. Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet sisärajoilla ovat ulkorajoja vastaavat silloin, kun sisäraja-
valvonta on palautettu. Näitä toimivaltuuksia ei ole virka-aputehtävässä sisärajoilla silloin, kun sisäraja-
valvontaa ei ole. Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että Rajavartiolaitoksella on tartuntatautilain 89 §:ssä tarkoitetun virka-aputehtävän suorittamiseksi oikeus pysäyttää kulkuneuvo ja ohjata liikennettä noudattaen, mitä rajavartiolain 38 §:ssä säädetään. Tämä edellyttää, että asiasta säädetään tartuntatautilaissa.

Hallintovaliokunta esittääkin, että tartuntatautilain 89 §:ään lisätään uusi momentti seuraavasti:

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on 89 §:ssä tarkoitetun virka-aputehtävän suorittamiseksi oikeus pysäyttää kulkuneuvo ja ohjata liikennettä noudattaen, mitä rajavartiolain (578/2005) 38 §:ssä säädetään.

Vaikka tartuntatautilain 89 §:n mukaan virka-apun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaarana virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen tärkeiden tehtävien suorittamista, valiokunta kiinnittää huomiota virka-apun antamisen tärkeään merkitykseen yleisvaarallisten tartuntatauti-
tien torjunnassa.

Valiokunta viittaa vielä tässä yhteydessä lausuntoonsa HaVL 29/2020 vp, jossa valiokunta tähdentää tehokkaan jäljityksen merkitystä covid-19-epidemian torjunnassa ja kiinnittää samalla huomiota siihen, että jäljityksessä voitaisiin hyödyntää olemassa olevia ja kehitettäviä teknologisia välineitä ja keinoja. Hallintovaliokunta toteaa mainitussa lausunnossaan, että asiantuntijakuulemisissa on esitetty lakiehdotuksen 89 §:ään lisättäväksi säännös siitä, että Tulli voi virka-apua antaessaan käyttää tartuntatauti-
tunnistamisessa ja tarkastusten kohdentamisessa apunaan tartuntatauti-
tunnistamiseen koulutettuja koiria. Nämä koirat eivät todentaisi tartuntatauteja, vaan ainoastaan auttaisivat tunnistamaan infektoituneita matkustajia, jotta heidät voitaisiin ohjata terveydenhoitoviranomaisten jatkotoimenpiteisiin. Hallintovaliokunnalla ei ole riittäviä edellytyksiä asiaa koskevan esityksen tekemiseen, mutta valiokunta saattaa sen sosiaali- ja terveysvaliokunnan tietoon. Hallintovaliokunta toteaa, että on syytä jatkaa koronakoirien kouluttamista ja hyödyntämisen selvittämistä.

Muita sääntelyvaihtoehtoja

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että oikeusjärjestyksiltään vastaavissa Euroopan maissa on laajalti käytössä pakollinen covid-19-testaus maahantulon edellytyksenä. Valiokunnassa ovat nousseet esiin ne haasteet, joiden on koettu koskevan vastaavien toimenpiteiden säätämistä Suomessa muiden eurooppalaisten maiden tapaan covid-19 yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Valiokunnalla on ollut käytössään ulkoministeriön laatima selvitys pakollisesta covid-19-testauksesta ja testistä kieltäytymisen vaikutuksista maahantuloon eri Euroopan maissa.

Hallintovaliokunnalle annetuissa lausunnoissa on myös esitetty kysymys siitä, miksi hallituksen esityksessä ei ole vaadittu Suomeen saapuvilta ennakkotestitodistusta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esitystä valmisteltaessa on tarkasteltu myös vaihtoehtoa, jossa laissa olisi säädetty velvollisuus esittää Suomeen saapuessa todistus sairastetusta, mutta parantunees-

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

ta covid-19-taudista, saadusta covid-19-rokotuksesta tai ennen Suomeen saapumista tehdyn covid-19-testin negatiivisesta tuloksesta. Ottaen huomioon muun muassa se, että suomalaisten ja Suomessa asuvien tulee aina olla mahdollista palata Suomeen, ei ennakkotestitodistusveloitetta olisi valiokunnalle esitetyn selvityksen mukaan voinut säätää kategoriseksi maahantulon edellytykseksi. Perusteluna on valiokunnalle esitetty, että sääntelymalli olisi edellyttänyt myös muita laissa säädettäviä henkilöryhmiä koskevia poikkeusperusteita, jotka olisivat käytännössä heikentäneet lain vaikuttavuutta. Mallista on lainvalmistelussa luovuttu myös käytännön syihin vedoten sillä perusteella, että sisäraja- ja sisärajavalvonnan päätyttyä Suomen sisärajan olisi voinut ylittää mistä tahansa eli lain toimeenpano olisi edellyttänyt ympärivuorokautista terveydenhuollon henkilöstöä kaikilla rajanylityspaikoilla ja lain noudattamisen valvonta olisi ollut käytännössä mahdotonta. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin lisäksi, että henkilöstöresurssien sijoittaminen kaikille rajoille ei olisi myöskään ollut mahdollista vaarantamatta samalla muuta terveydenhuollon toimintaa eikä tämä vaihtoehto olisi näin ollen turvannut ehdotetun lain tavoitetta riittäväällä tavalla.

Ulkoministeriön Euroopan maita koskeneen selvityksen perusteella tautitilanteesta riippuen suurimmassa osassa maanosamme maita vaaditaan maahan saapuvalta covid-19-testitodistus maahanpääsyn edellytyksenä. Tämän lisäksi on maittain vaihtelevasti karanteenimääräyksiä, joiden rikkomisesta voidaan määrätä maasta riippuen jopa suuria sakkorangaistuksia. Valiokunnan mielestä hallituksen on syytä ripeästi jatkaa asian selvittämistä hyödyntäen eurooppalaisia malleja ja kokemuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Hallintovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto HaVL 3/2021 vp

Helsingissä 5.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Niina Malm sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto